

ירחון תורת חפץ

כולל ללימוד הלכה

מספר 3

בבית-כנסת מרכזי ספרדי

אדר א' תשפ"ב

באבני - חפץ

כולל ללימוד הלכה

מספר 3

בבית-כנסת מרכזי ספרדי

אדר א' תשפ"ב

"תורת חפץ" כולל ללימודי הלכה

הלכות טהרת
המשפחה –הרב אליקים בן
שלמה - ראש הכולל

ימי שלישי חמישי 12:15

שיעור ברמב"ם

מרא דאתרא הרב
דוד לוי שליט"א

ימי שני 12:15

הלכה בפרשה

הרב הדיין
אברהם פורטל

ימי שלישי 8:45

נושאים הלכתי
הרב אוריאל בןאבו בוגר הכולל –
רב בית הכנסתהמרוקאי
ימי רביעי 8:15טהרת המשפחה
הרב אריאל אליהו
בוגר הכולל- רב בית
הכנסת משכן שלמה

ימי שני 21:00

צורבא –

הרב אלירן
אבודרהם

ימי שישי 10:30

דף יומי – הרב
דניאל כהןימים א-ה 20:15,
ימי שישי 12:30,
מוצ"ש 20:00דף יומי – הרב
ישראל מאיר

ימים א-ה 20:00

במשכן שלמה

ראש הכולל, הרב אליקים בן שלמה

האם אתה מרגיש שאתה חי מתוך עצמך או שאתה מחפש כוחות מאחרים? איפה מרכז החיים שלך בשפע שה' שלח לך או מחוצה לו? תן דעתך לדברי חז"ל: "ואמר רב נתן בר אבא אמר רב: כל המצפה על שלחן אחרים - עולם חשך בעדו ... רב חסדא אמר: אף חייו אינם חיים" (ביצה לב, ב). מי שמבטו על השפע שניתן לחברו - במקום להתרכז בשפע שלו, חי בעולם חשך. הוא לא רואה את הדברים הנפלאים שנמצאים אצלו ולידו. זה לא חיים, זה להפסיד את החיים!

רבי נחמן מלמד אותנו כך: היכולת להלל ולשבח לה', תלויה בנקודה הנ"ל כלומר האם אנחנו מסתכלים פנימה אל השפע שלנו או מחפשים בערגה של השכן. וכך כתב: "זה פירש (תהלים קמ"ו) אהללה ה' בחיי, היינו כשאין נצרך לבריות. וזה בחיי, בחיי דייקא, היינו שאני חי מחיים שלי, שאינו נצרך לחיות שום אדם. כי הנצרך לבריות חייו אינם חיים (ביצה ל"ב ע"ב), היינו שאינם חיים שלו, כי הוא חי מאחרים" (ליקוטי מוהר"ן סו).

אמור מעתה: תפילה אמיתית לה' יתברך תלויה ביכולת שלנו להיות עצמאיים ואמתיים.

בהצלחה, בברכת התורה.
בשורות טובות לעם ישראל!

אצלינו בונים קומה בסיסית בלימוד התורה:

- לימודים לקראת מבחני ההסמכה של הרבנות הראשית
- שיעורי עומק במחשבת ישראל
- "חבורה" – התנסות אישית בהעברת שיעורים בהנחיית ראש הכולל
- ליווי צמוד של ראש הכולל

מלגה גבוהה

יחס אישי וליווי צמוד

דיור מוזל

כולל הלכה תורת חפץ

הוקם ביישוב אבני חפץ לפני שבע שנים. האברכים לומדים בכולל עם ליווי אישי ובאווירה נעימה. ב"ה, הכולל זכה להוציא מתוכו רבנים מוסמכים.

חידה

1+1=14 הכיחד?
מצאו 2 תשובות לדבר.

תשובה לחידה הקודמת: ברכות פרק ו' משנה ח':
אכל תאנים ענבים ורמונים, (3 מינים מתוך 7)
מברך אחריהן **שלוש ברכות**, דברי רבן גמליאל.
וחכמים אומרים, **ברכה אחת** [מעין שלש].
רבי עקיבא אומר, אפלו אכל שלק והוא מזונ, מברך אחרי **שלוש ברכות**.
הזוכה המאושר: מנחם נפתלי, נחלת יוסף, שבי שומרון.

הרב אליקים בן שלמה - ראש הכולל

הריגת כינה בשבת

שאלה:

בשבת בני הקטן גרד בראשו עקב מכת כינים. האם מותר היה לנקות את ראשו מכינים בעצם יום השבת?

תשובה:

מותר לצוד כינים מהראש ולהורגם בשבת (אך לא מהבגדים). מכל מקום, החכם עיניו בראשו וידאג לפלות את הכינים מלפני השבת על מנת שלא לעסוק בדברים מטרידים או מצערים בשבת.

מקורות:

בגמרא **שבת קז, ב** מבואר שההורג שקצים, רמשים או פרעוש – חייב. לעומת זאת, ההורג כינה – לדעת רבי אליעזר חייב ולדעת חכמים אין איסור. הגמ' מסבירה לשיטת חכמים, שהלכה נפסקה כמותה, שכינים אינם פרין ורביין ולכן אין בהם איסור נטילת נשמה (עוד מבואר שזוהי דעת בית הלל).

בגמ' **שבת יב, א** מובאים סיפורים על חכמים גדולים שהרגו כינים בשבת (רבה, רב ששת, רבא, רב נחמן ובנותיו) ומבאר **התוס'** שזה כשיטת ב"ה שהלכה כמותם. וכן פסק רבינו **הרמב"ם** כבית הלל בהלכות שבת יא, ג: "...המפלא כליו בשבת מולל את הכנים וזורקן, ומותר להרוג את הכנים בשבת מפני שהן מן הזיעה". הרמב"ם שינה מלשון הגמ' וכתב "מפני שהן מן הזיעה". כך מסביר את הדברים הגאון בעל **עריכת שולחן** כרך ד ח"ב עמ' עה: "דבר הנולד מדבר שמסריח, הוא כמו שאינו, וכדבר הבטל מחמת יסודו". אמור מעתה, זוהי המשמעות של "אינן פרין ורביין" ובטלים מיסודם.

מין השו"ע בסימן שטז סעיף ט פסק כרמב"ם וכתוס' וכבית הלל: "...אבל כנה, מותר להרגה; והמפלה בגדיו מכנים, לא יהרגם אלא מוללן בידו וזורקן; אבל המפלה ראשו, מותר להרגם".

לפי האמור לעיל: מותר לפלות את הראש מכינים בשבת ולהרגם שהרי אינם פרים ורבים (גמ'), אבל כינים הבאים מהבגדים יש איסור להרגם (שו"ע) שמא יבלבל בינם לבין פרעוש (משנ"ב, מב).

ויש לברר: היתר של הריגת כינים בשבת מבוסס על הנימוק שאינם פרים ורבים. אלא שדא עקא, לפי המדע המקובל כיום, כינים כן פרות ורבות דלא כמבואר בש"ס. לקמן דברי האחרונים אודות שאלה זו:

הרב **יצחק חזקיה ברבי שמואל למפרונטי** שהיה רב ורופא כותב בספרו **פחד יצחק** שאסור להרוג כינה בשבת מהנימוק הבא (כרך י, ערך צידה):

"ואני הצעיר הכותב אי לאו דמסתפינא אמינא, דבזמננו שחכמי התולדות הביטו וראו וידעו וכתבו דכל בעל חי יהיה מי שיהיה הוה מן הביצים, וכל זה הוכיחו בראיות ברורות,

א"כ שומר נפשו ירחק מהם **ולא יהרוג לא פרעוש ולא כינה**, ואל יכניס עצמו בספק חיוב חטאת. ובדבר הזה אמינא דאם ישמעו חכמי ישראל ראיות אזה"ע יחזרו ויורו לדבריהם כמו בגלגל חוזר ומזל קבוע".

כלומר עדיף שלא להרוג כינים בשבת משום שיש כאן ספק, שהרי לפי הטעם המבואר בגמ', אסור להרוג כינים בשבת שהרי הם כן פרים ורבים! הפחד יצחק סובר, שבאופן עקרוני, אין בעיה לשנות עמדה הלכתית בעקבות תובנה מדעית חדשה והוא מביא לכך ראיה ממסכת פסחים צד, ב שם מבואר שחכמי ישראל לא חששו להודות לחכמי אומות עולם בשאלה אסטרנומית מדעית. לאחר דברים אלו, הפחד יצחק מביא את דברי רבו ר' יהודה בכמ"ר אליעזר בריל בדיון זה. לקמן תשובת רבו:

"נשאלתי אם בעת הזאת שמלאה הארץ דעת החוקרים העסקנים בדברים האומרים כי כל בעל חי נולד ומתהוה מביצה, מותר להרוג כנה בשבת? והשיבותי **שאין לשנות הדינים המיוסדים על קבלת קדמונינו בשביל חקירת חכמי אומות העולם**. הלא תראה שהרבה מן החוקרים מכחישים בראיות דבר עין הרע והרמב"ם ז"ל כתב שדי לסתור דבריהם במ"ש הגמ' לענין דינא אסור לעמוד על שדה חברו בשעה שעומדת בקמותיה".

כלומר באופן עקרוני אין שינוי בדינים, במידה ויש תובנה מדעית חדשה הדיון נשאר כפי קבלת אבותינו.

עמדה זו, שאין לשנות את הדיון עקב תובנה מדעית מקובלת אצל האחרונים. כך כתב הרב אליהו דסלר בספרו **מכתב מאלהו** ד עמ' 355 בהערה בשם אביו: "אבל בעניין ההסברים הטבעיים, לא ההסבר מחייב את הדיון אלא להיפך, הדיון מחייב הסבר, והטעם המוזכר בגמרא אינו הטעם היחידי האפשרי בעניין, ואם לפעמים נתנו הסברים שהם לפי ידיעת הטבע שבימיהם **חובה עלינו לחפש הסברים אחרים שבהם יתקיים הדיון על מכונו** לפי ידיעות הטבע שבימינו".

אחרונים רבים פסקו כדברי השו"ע ורבי יהודה בריל ומתוכם: **יביע אומר** י י"ד כד. **עריכת שולחן** שטז, ד. **מנוחת אהבה** ג, יח, ו. **שולחן ערוך המקוצר** סב, כח. **פסקי תשובות** שטז, יז. אמנם, יש מי שאומר שאין אנו בקיאים בסוגי הכינים ולכן אין להרוג כינים בשבת (**מאמר מרדכי** שבת ד עמ' תיג), אך נראה ששאר האחרונים לא חששו לבקיאות ונשארו בהיתרם. למרות ההיתר האמור לעיל, החכם עיניו בראשו וידאג לפלות את הכינים מלפני השבת על מנת לא לעסוק בדברים מטרידים או מצערים בשבת שעצם העיסוק בהם מבטל את מצוות עונג שבת (ראה **שו"ע** או"ח שו, ח. **כנה"ג** שז, ב ושאר מקומות).

לשון הקודש - רבי אברהם כהן-סולל

הריאת שם ה'

לדוגמא: היפלא מַיְי (= מַא-דְּנִי) דבר ; אשרי העם שְׁיִי
אלקיו ; אלקי הַאֲלֵקִים – לכן בִּיִּי וביִי יֵשׁ
ניקוד.

ב. ו,כ,ל,ב (וְכָלֵב) אֵין מבטאים את
האות א' שבתחילת השם.

לדוגמא: נַאֲדְנִי = נְדְנִי ; פִּיְי = פִּדְנִי ;
לַאֲלֵקִים = לְלֵקִים ; הוּדוּ לִיְי = לְדְנִי ;
בַּאֲלֵקִים = בְּלֵקִים – ולכן בִּיִּי וביִיִּי אֵין
ניקוד.

הארה: יש גם יוצאים מן הכלל.

סימן לזכירת הכלל: משה – מוציא
(=מבטא), וכלב – מכניס (= לא מבטא,
מבליע).

חשוב לציין, שאות השימוש הארמית "ד"
שבאה לפני השם, דינה כאותיות "וכלב",
ולכן הִיאִי שבשם נחה (= לא נשמעת).

לדוגמא: בקדושה דסידרא (ובא לציון גואל ...)

בְּרִיךְ יְקָרָא דִּידְנִי - יש לקרוא דְּנִי (ולא דַא-דְּנִי).

לשון הקודש

כבר מאות רבות שנים נכתבו
לא מעט ספרים ללימוד כללי
הדקדוק והקריאה המוטעמת
והנכונה, ואני לא באתי אלא
להאיר "בקטנה" את הידוע
והמפורסם, למען נדע את
הדרך נלך בה ואת מעשה
ההגייה והביטוי הנכונים.
בד"כ מובאים הכללים מתוך
הספרים: "דקדוקי אביע"ה"
ו"אם למקרא השלם" (ועוד).

"כי שם ה' אקרא, הבו גדל לאלקנו" (דברים לב,ג)
רש"י: כשאזכיר שם ה', אתם הבו לו גודל וברכו שמו.

1. כשמופיע שם "הויה" או האותיות

"י"י" בניקוד: שווא, חולם וקמץ

(יְיָ, יֵי, יִי) - קוראים אֶ-דְּנִי וטעם

הנגינה הוא מלרע (לא אדווני

אלא אדנני).

ואם מנוקד: חטף-סגול, חולם,

וחיריק (יְיָ, יֵי) – קוראים

אַלְקִים.

2. אותיות השימוש ב,ה,ו,כ,ל,מ,ש

המופיעות לפני שם הויה, אדנות

או אלקים נחלקות לשתי קבוצות

באופן הביטוי של שם ה' המבורך.

א. מ,ש,ה (משה) – מבטאים את

האות א' שבתחילת השם.

מאמר אורח: הרב ערן שטראוס

חובת האישה בכיבוד אב ואם בזמן נישואיה

הרב פסק כי על האישה לכבד את בעלה, וללכת עמו, שכן
לדעתו אבלות יב' חודש הוא מדין כיבוד ואב ואם, ולא מטעם
חומרת הקירבה. לאור זאת כאשר קיימת התנגשות בין כבוד
ההורים, לבין הבעל - הבעל קודם.
שאלה אחרת נשאל הרב דב ליאור בספרו דבר חברון (יורה
דעה חלק ב). בעל ספרדי ואשה אשכנזייה, ששם אבי הבעל
ושם אביה זהה. כאשר נולד בנם, רצה הבעל לקרוא לו בשם
אביו החי, כנהוג בקהילות הספרדים. האישה סירבה, בטענה
שיש כאן פגיעה בכבוד אביה, שכן האשכנזים לא נהגו לקרוא
בשם האב בעודו בחיים. ולכאורה גם כאן תצטרך האישה
לדחות את כבוד אביה בפני בעלה ולקרוא לנולד כפי רצון
בעלה.

נראה כי דברי חז"ל 'רשות אחרים עליה' אינם מתייחסים
לבעלות ושליטה על האישה, אלא לקשר הזוגי. קשר זה
מטבעו מאתגר את הזוג בכל מיני צורות, שאחד מהם הוא
משפחת המוצא, ובוודאי בארצנו שבה מרחקי הנסיעה
להורים קצרים יחסית. התורה ראתה לנכון לתת מענה לצורך
הזוגי בהלכה, בכך שפטרה את האישה מחובת מורא וכיבוד
ההורים, על אף שהיא מצווה יסודית, ואף נמצאת בעשרת
הדברות. בכך דואגת התורה לשמור על חוסן התא המשפחתי,
ולהעמיק את הקשר הזוגי גם בפן הרגשי שלו.

הגמרא בקידושין (ל:) מביאה ברייתא שמסקנתה היא
שהאישה הנשואה פטורה ממורא אב ואם. הנימוק המובא
הוא ש"האיש סיפק בידו לעשות, אשה אין סיפק בידה
לעשות, מפני שרשות אחרים עליה". כלומר האישה שהייתה
מחויבת בכבוד ומורא, קודם נישואיה נפטרת כעת מחובתה.
רב אידי בר אבין מוסיף שאם נתגרשה 'שניהם שוים'. דהיינו,
חזר חיובה באופן מלא. על נימוק הברייתא לדון כתב רש"י
ש"האיש סיפק בידו לעשות" כלומר יש באפשרות הבעל, שכן
אין מי שמוחה בידו, ואילו באשה הבעל מוחה. כלומר ביד
הבעל למחות באשה, על כך שתעזוב את משפחתה, ותלך לכבד
את הוריה. במתח שבין כיבוד אב ואם לבין מחויבותה לבעלה
הכריעה ההלכה שבעלה קודם שכן היא ברשותו. וכך פסק
השולחן ערוך יו"ד רמ'.

הש"ך (שם סק' יט) תוחם את הפטור וכך כתב: נראה שאם
אין בעלה מקפיד חייבת בכל דבר שאפשר כמו האיש". כלומר
כל עוד המצב המשפחתי מאפשר הרי שחוזר חיובה בכבוד
ובמורא אב ואם, ואין כאן פטור גורף. הרב מנשה קליין
בשו"ת משנה הלכות (חלק ז סימן קנג) הגדיר שמצוות כיבוד
אב ואם לגבי הנשואה היא בגדר 'דחוייה ולא הותרה'.

בשו"ת אגרות משה (יורה דעה א רנה'), נשאל לגבי אשה
אבלה תוך יב' חודש על אחד מהוריה, והבעל רוצה דווקא
שתלך עמו למשתה שעשו לטובת בית הכנסת.

הרב אריאל אליהו - רב בית הכנסת "משכן שלמה"

הסיגריה בשבת

הסיפור זעזע אותם

אצבע אחת. "סליחה

על השאלה" מוצא האב את קולו "איך, אחרי מעמד מדהים כזה, אתה מעשן סיגריה באמצע השבת? "תראה, חזרתי לכפר שלי, ובו לא היה בית כנסת. הבטחתי לעצמי, חודש הבא אני נוסע לעיר. אבל זה נדחה ונדחה וההבטחה שלי לה' התמוססה."

תשרי-חשוון-כסלו-טבת עברו חלפו ביעף. כך גם כל ההבטחות שהבטחנו לעצמנו לפני כחצי שנה, אי שם בין ר"ה ליו"כ. כעת אנחנו מנסים לחיות בין שגרה לקורונה, וכל ההבטחות, החלומות והקבלות הגדולות, מעלות אבק שספק אם ננקה לפני פסח. קיבלנו את אדר א', חודש מתנה. חודש שאין בו חג, אבל מזכיר לנו שעברה כמעט חצי שנה. אדר א' מהדהד בקולו: אייכה?? אל תהיה כאותו שתיין שמגיע לבר המשקאות, שותה כוס אחר כוס על חשבון המזומנים שלו, ובטוח שיש לו עוד ועוד, ורק בסוף מבין שנגמר לו הכסף. נעצור ונעשה חשבון נפש. ניקח לעצמנו משהו קטן. עוד מעשה חסד. עוד שיעור תורה. עוד רגע מחשבה לפני 'הערה בונה'. עוד חיוך נטול ציניות לחבר או לבן/בת הזוג. ננצל את החודש מיוחד הזה שיחזור רק עוד שנתיים, להתעוררות ולהתחזקות.

אפילו יותר מהסיגריה. נתחיל בסיגריה. שבת. הרב רבי חיים לייב, צועד עם בנו הילד שלמה זלמן (לימים הגאון ר' שלמה זלמן אויירברך) ברחובות ירושלים. לפתע הם רואים באחת המרפסות יהודי מבוגר מעשן. האב חס על נפש בנו העדינה: "אל תסתכל, יש איזה גוי שמחלל שבת". לפתע נשמע קול: "למי אתה קורא גוי?" לרוע המזל, היהודי שמע אותם. "אני ניהלתי שיחה אחד על אחד עם הקב"ה! ולי אתה קורא גוי?! והוא מספר: "נולדתי ברוסיה, התייתמתי מאב וגדלתי בין הגויים. כמו כולם גויסתי למלחמת העולם העקובה מדם. ובחזית, מימין ומשמאל חברי נופלים שדודים, ואני יודע – עוד מעט יבוא יומי". הוא עוצר לאתנחתא, וממשיך: "פתאום קיבלתי הארה, נזכרתי שאי שם בילדות לימדו אותי על איזה אלוקים. אני מתחיל לנהל איתו שיחה: "אם אתה באמת קיים שם למעלה, תן לי סימן. אני מוציא את היד מחוץ למחסה, ואתה שולח פצצה. אם היד נשארת שלמה ורק אצבע אחת עפה, סימן שאתה קיים. אתה תוציא אותי מכאן, ואני איתך בתורה ובמצוות לעולם". היהודי מראה להם את ידו. האב והבן, עומדים ומתבוננים פעורי פה בידו של היהודי. היד שלמה מלבד

סיפור : משחק כדורגל והפתק בכותל

הבחור מתקשר אחרי עשר דקות ואבא שלו אומר לו צד א' ניצח. הבחור מבריסק, לוקח מונית ונוסע ל"פלאזה", עולה לקומה שבע עשרה ומגיע לחדר מאה שבעים ותשע, דופק בדלת, הגוי פותח, שואל אותו הבחור, אתה 'מר אלכס' עונה לו הגוי כן, אומר לו הבחור 'אני שליח של הקב"ה'. הגוי התעצבן מה אתה רוצה.. אתה שליח של הקב"ה? אומר לו הבחור, כן, אתה שאלת את הקב"ה מי ניצח בכדורגל, הגוי נבהל ואומר מיד כן, נכון, זה אני, אני שאלתי מי ניצח במשחק.

"מה אתה השליח של הקב"ה?", הבחור עונה לו בלי להתבלבל - וודאי, הגוי מתחיל לרעוד, והוא הכניס את הבחור לחדר והתיישב על הכסא - הבחור אומר לו, "הקב"ה שלח אותי רק לומר לך שצד א' ניצח והכל טוב." הגוי התלהב והיה נרגש מהבשורה, והוא אמר לבחור 'תודה תודה', כאשר לאחר מכן הוא שלף פנקס צ'קים וכתב לבחור הישיבה צ'ק בסך 2,000 דולר, נתן לבחור ואמר לו "תודה שהיית שליח של אלוקים", ליווה אותו עד היציאה מהמלון ונפרד ממנו בידידות.

בחור צעיר מיישיבת בריסק בירושלים, הגיע לפני שנים, להתפלל בכותל המערבי. בסיום תפילתו, הוא רואה גוי אמריקאי כותב משהו בפתק ודוחף את הפתק בין אבני הכותל. אותו בחור סקרן, לא הבין מה לגוי ולהטמנת הפתק בין אבני הכותל, החליט להוציא את הפתק ולקרוא מה הגוי כתב. הוא פתח את הפתק וראה שכתוב באנגלית: "לכבוד הקב"ה, היות שעכשיו באמריקה יש משחק כדורגל פלוני נגד פלוני, (אני לא זוכר את השמות א' נגד ב') נא להודיע לי מי ניצח, ממני 'אלכס' שנמצא במלון פלאזה בירושלים, בקומה שבע עשרה חדר מאה שבעים ותשע, תודה."

הבחור ראה את הפתק ואמר לעצמו: אני כבר אראה לגוי מה זה! אותו בחור היה אמריקאי, הוא החליט להתקשר לברר אצל אביו. אכן התקשר לאביו ואמר לו, יש עכשיו משחק כדורגל באמריקה א' נגד ב', תברר לי מי ניצח, אומר לו האבא, אתה לומד בבריסק. איך זה נכנס למסכתות זבחים או מנחות, אומר לו הבחור: אבא, אני אסביר לך אחר כך, רק בינתיים תברר לי את זה, בבקשה! אומר לו אבא: אין בעיה, תתקשר עוד עשר דקות ואני אגיד לך.

שאלה למחשבה: האם הבחור עשה כהוגן??